

Põlvnemislugu nr. 11-s loetletud selle suve suurüritused on nüüd toimnud.

- Ida-Harju kirikumatk (08.05.1999) oli kõigi osavõtjate sõnul huvitav, ning tasub mõnel teisel marsruudil kordamist. Kirjutasin sellest ajalehele “Eesti Kirik” ning see on avaldatud lehe 23. juuni numbris 25/26 pealkirja all “Suguvõsauurijad ei saa hakkama kirikuta”.
- Külaskäik Soome suguvõsauurijate juurde oli vastuvõtjate poolt väga hästi ettevalmistatud. Soomes viibimise esimesel päeval tutvusime Helsingis Toomkiriku ja Rahvusarhiiviga. Jõudes meie peatuspaika Valkeakoskele külastasime linnaraamatukogu, kus peale kohaliku suguvõsauurijate seltsi esindajate tervitasid meid ka teised Tampere ümbruse (Pirkanmaa) sugulusseltside esindajad – Kylmakoskist (Toijola) ja Nokiast, jagades turismialast kirjandust ning suveniire oma kodukandi kohta. Peale raamatukoguga tutvumist jaotati meid peredesse, kus veetsime reedese õhtu.

Laupäeval külastasime Tampere linna Keskraamatukogu Metso (metsis) – moodsas metsisekujulise põhiplaaniga kultuurikeskuses. Peale lõunasööki Tampere ülikooli sööklas tutvusime mormoonide suguvõsauuringute keskusega Soomes, nende arvutiprogrammiga ning kirjandusega. Soovi korral võis kaasa võtta mormoonide piibli. Päeva lõpetasime Valmarinieme puhkekeskuses süües, lauldes, tantsides, vesteldes ja loodust imetledes.

Pühapäeval tagasiteel Helsingisse peatusime Nokial, kus tutvusime kohaliku õlletehasega. Kingituseks jagati meile rohkesti tooteid pehmest paberist, lubatud õlledegusteerimine jäi millegipärast ära.

Üldistades võib öelda, et ligipääs kirikuraamatutest ja muudest ürikutest tehtud mikrofilmidele on soomlastel lihtne – raamatukogudes ja rahvusarhiivis on need olemas, muidugi ka lugemisaparatuur. Kindlasti on lihtsam ka vastava kirjanduse väljaandmine – saime kaasa ka võõrustajate aastaraamatud “Esipolvial IV”. Kohalikes lehtedes kajastati meie reisi nii enne kui pärast Soomeskäiku. Täname siin veel kord soome suguvõsauurijaid - võõrustajaid, eriti aga meie kõigi suurt sümpaatiat **Anijat**.

- Suvepäevad Olustveres (24. – 25. juuli) kujunesid toredaks omavaheliseks kokkusaamiseks. Pikemalt kirjutab sellest tänases lehes M. Rüütelmaa. Kuna tema ise Soomaa –matkal ei osalenud, siis lisan, et sümboolseks kujunes matka lõpp-punktis J. Köleri talumuuseumis Lubjassaares kunstniku sugupuutahvli leidmine. Selliseid võiks olla igas muuseumis antud koha suurkujude või võimekate perede kohta. Viljandi osakonna juhid lubasid J. Köleri sugupuu EGS-i arhiivi jaoks kopeerida.

Loodan, et seltsikaaslased PL-i järgmistes numbrites nende ürituste kohta oma arvamust avaldavad.

Ants Roomets

EGS-I II SUVELAAGRIST

Mari Rüütelmaa

Sel suvel oli Eesti Genealoogia Seltsi liikmetel võimalus osa saada mitmest toredast ettevõtmisest, nende hulgas kodu- ja suguvõsauurimise suvepäevadest Olustvere mõisas.

Minule oli see üritus eriti südamelähedane seetõttu, et olen saatuse tahtel elanud kogu elu kaugel oma esivanemate kodust, Viljandimaast ja tean sellest üpris vähe.

Ilusa elamuse sain juba teel raudteejaamast mõisa mööda iidset alleed. Kuna ma polnud varem Olustveres käinud, oli mulle uudiseks, et mõisahooned ja park on nii hästi säilinud. Seetõttu käib seal ka palju ekskursante ja muidu uudistajaid. Väikese viivituse ürituse alguses korvas tutvumine mõisa, selle omanike Fersenite ja mõisas asunud Aleksandri põllutöökooli ajalooa asjatundliku ja entusiastliku giidi ELVIIRA saatel. Mõisa muuseumi ühes toas asub ka ühe vilistlase (hr. Tilk) poolt koolile kingitud aukartustäratav kollektsioon, kus on lindude, loomade ja kalade topised, samuti liblikad ning isegi herilase ja vaablasepesad.

Seekordsete suvepäevade märksõnaks oli “arvuti”. Viljandi rahvas oli toonud kohale arvuti ja printeri ning tutvustas oma uurimuse materjale ning selles töös kasutatavat O. Raudjärve arvutiprogrammi. Uudistajaid ja küsijaid oli palju. Tuleb au anda korraldajatele, eriti aga perekond Tafenaule, kes suutsid muu organiseerimistööst kõrval huvilisi juhendada. Muljetavaldav oli fakt, et päeval tehtud osavõtjate grupipildi saime kätte juba samal õhtul.

Üritusele lisas pidulikkust seltsi lipu õnnistamine ja esmakordne heiskamine.

Osavõtjad olid kaasa toonud oma töid, milledest koostati näitus. Samuti oli aega omavaheliseks vestluseks. Mina leidsin “hingesugulase” Mulgimaalt. Kui millegi kallal norida, siis prof. Kuuma loengust me midagi uut küll teada ei saanud. Räägiti emotsionaalselt, kuid üldiselt “eesti asjast”.

Samal nädalavahetusel toimus Viljandis pärimusmuusika festival ja kolm ansambli – “Kuusealused” Kuusalust, “Torama “ Mordvast ja “Valleraa” Viljandist – andsid kontserdi Olustvere mõisas. Meile oli see huvitavaks vahepalaks enne lõkkeõhtut, esinejatele olime aga täiendav kuulajaskond.

Teisel päeval käisime Lõhavere linnusemäl ning Suur-Jaani kirikus ja surnuaial, kus on Fersenite, Kappide, J. Köleri M. Saare jt. kuulsuste hauad. Surnuaia ette on 90ndatel aastatel püstitatud Lembitu monument. Seejärel sõideti Soomaale (Soomaa rahvusparki).

Tänasime Viljandi osakonna rahvast, kes on ära teinud suure töö (juba teist korda!). Isegi vihmale kippuva ilma suutsid nad ära parandada. Loodetavasti leidub neile järgijaid.

10 aastat tagasi 8. Oktoobril 1989.a. peeti Hallistes, ehitamisel oleva kitriku müüride vahel üle-Mulgimaalist lõikuspäeva. Sel puhul on sobiv meenutada selle ürituse kavalehel trükitud "Eestimaa palvet".

Eestimaa palve

Elle Eha-Are

Meie isa, kes Sa oled taevas,
jälle seisan palves sinu ees.
Ikka veel mu rahvas raskes vaevas
Pimedana paisub piitsa ees.

pühitsetud olgu Sinu nimi
selle rahva südames ja suus,
kes saab leiva vastu palja kivi,
okastraat on otsapidi luus...

Meie igapäevast leiba meile anna,
jäta meile meie isamaa,
et me lastel oleks pea kus panna,
et meist keegi poleks koduta.

Anna andeks meile meie võlad,
vabasta meid vaenuhüüdudest.
Ühenda sa eesti meeste õlad
rahulikus elupüüdluses.

ära saada kiusatuse sisse.
Sa ju näed, kuis veri ihkab verd!
Saada rahu rahva olemisse,
anna jõudu hoida maad ja merd!

Tulgu Sinu riik ja tulgu vägi!
Oma risti luba kanda veel!
Paistku Pandivere, püha Munamägi!
Jäta meile meie emakeel,
milles öelda: igavesti aamen
siis, kui peres sünd või pulm või kirst.

Anna armastuse jõudu eestimaale!
Tõsta õnnistuseks oma püha rist!

TALUJUTUD IV

Helgi Laht

Hiljem liitus talujuttude kuulajatega ka noorem lapselaps Marek-Meelis. Paljud jutud tulid kordamisele, kuid palju oli ikka uut, sest rääkides mingil teemal meenuvad sellega seoses ikka uued ja uued seigad, sündmused, kurvad ja lustakad lood, meenuvad suhtumised, tavad, lõhnad, hääled jpm.

Palju rõõmsaid mälestusi on seotud heinaajaga. Meie talu heinamaa oli Koiva kaldal. Mõisnik oli vanaisale ja mitmele teisele ümbruskonna talule müünud heinamaa Koiva ääres, mis Eesti – Läti piiritõmbamisega jäi Lätimaale. Heinamaa asus umbes 3 – 4 km kaugusel talust ja nüüd kõigele lisaks – välismaal.

Heinaajal sõideti hommikul heinale ja tuld õhtul tagasi, mõned nooremad pereliikmed jäid heinamaale ka ööseks ühe läti pere juurde, kelle talu asus meie heinamaa naabruses.

Heinaajaks olid küpsenud muulukad ehk räämemarjad, nagu neid siin nimetati. Need olid suured punased, mahlased ja magusad marjad. Mind võeti lapsena heinale kaasa, et võiksin marju korjata ja süüa, enne kui hein koos muulukatega maha niideti. Veel heinakaareltki sai kuivanud heinte seest nopitud vartega koos kuivanud muulukaid nagu närtsinud rosinaid. Minu lapsepõlve suurimad marjaelamused ongi seotud muulukatega.

Heinamaal kasvas mägisibul, käokuld, nõmmeliivatee, siin kasvas ka palju metsõunapuid, sarapuid, võimsatest jämedatest tammedest rääkimata. Jõe ääres oli pajude kasvukoht, eriti palju oli korvipajusid, kuid esines ka hõbepajusid. Teisel pool Koiva jõge sirgus tihe männimets.

Korvipajud andsid materjali kartuli- ja marjakorvide punumiseks ja seda tööd tehti sügis- ja talveõhtutel.

Heinamaa põõsastikus kasvasid ka "mustad vabarnad", põõsastik oli täis ka metsikult kasvavaid punase sõstra põõsaid.

Aga Koiva-äärsel heinamaal oli ka palju rästikuid, nastikuid ja vaskusse. Palaval päeval võis Koiva jõeski näha peaaegu iga päev mõnda ujuvat ussi, nagu neid nimetati. Lookles sujuvalt piki jõge allapoole või siis ujus nii, et pea oli püsti kõrgel vee kohal. See ussioht oli ka ainuke, mis rikkus lapsel heinamaal käimise rõõmu. Nendega tuli ettevaatlik olla ka heinalistel. Mäletan, et tädimees Karla lükkas heinahargiga heina kokku ja tõstis heinapahmaka kõrgele pea kohale, et ulatuda kuhjategijani, kui äkki heinasülemist eraldus üks pruun looklev ront, mis libises mööda tädimehe selga välkkiirelt maha. See kõik toimus kiiresti ja ehmunud olid mõlemad: rästik ja mees. Rästik lookles oma rada nii, nagu jaksas, mees aga seisis veel tükk aega heitunud, heinahark peos.

Hiljem viidi kuhja või rõuku pandud hein koju küüni.

Kui hein oli tehtud ja värske heinaädal kasvanud, aeti kari Koiva äärde heinamaale – ka see on jäänud meelde päevasüdamusena. Tädi ja onu karjad aeti tavaliselt heinamaale koos ja seetõttu oli ärevust, saginat ja ammumist ka karja keskel. Kui see paarikümnepealine kari teele asus, oli vaja ka palju saatjaid. Üks hobune sõitis vankriga ees, teine lõpetas selle voo, keskel õõsus lehmakari. Vahepeatus oli Süldino piiripunktis. Seal vormistati load piiri ületamiseks nii inimestele kui loomadele. Kari ammus nii kaua piiripunkti ees, kuni neid kõiki oli kokku loendatud ja kontrollitud, siis ületasime piiri ja jätkasime teed, nüüd juba Lätimaa pinnal.

Liide tädi meisterdas reisipäevaks paarile lehmale presendist papud jalga, sest oli eelmisel aastal märganud, et ühel lehmal olid sõrad veritsenud pärast liivast maanteed mööda käimist. Igaks juhuks tegi ta papud ka teisele lehmale, sest see olevat tal “õrnuke”. Enne teele asumist pandi lehmadele papud jalga. Need olid valmistatud pastla põhimõttel pikkade paeltega, mis seoti ümber lehma jala. Najakas oli vaadata, kuidas nad väärikalt taarusid oma “rännukingades”. Üks tädidest jäi koos karjasega ka ööseks heinamaale. Loomad lüpsiti siin, piim pandi 25-liitrilistesse piimanõudesse ning igal varahommikul sõideti hobusega piimakannidele järele. Piim viidi heinamaalt otse meiereisse.

Kadestasin oma tädipoega, kes oli heinamaal karjasena kaasas – ta ehitas seal lehtpuu okstest suure onni ja võis vaadata, kuidas suveköögis süüa tehti. Vihmaste ilmade korral tehti süüa Plauka talus, sümfaatsete lätlaste juures. Siin ka ööbiti. Lehmad olid öösel karjakoplis.

Kari oli heinamaal mõned nädalad, siis tuli läbi piiripunkti jälle koju. Kui me aga muul ajal ja jalameestena tahtsime Lätimaa minna, siis tulime Valga-Võru maanteele, mis oli piirijooneks kahe riigi vahel, vaatasime, et kedagi läheduses ei ole, ja jooksimine Eestimaalt risti üle maantee Lätimaa metsa. Meil oli paari sugulase talu jäänud piiri õgvendamiseks Lätimaa ja seetõttu selliseid piiriületamisi tuli vahetevahel ette.

Peale tädipoja Kalju polnud mul talus mänguseltsilisi (onutütred olid veel väga väikesed), seepärast käisin naabrilastel külas. Nemad olid kolmekesi oma talu karjased. Noorim lastest oli viieaastane, vanim – minuvanune. Mängisime keerukuju, kivikuningat, kukepoksi ja teisi liikumismänge. Mängudest väsinud, istusime ja jutustasime üksteisele jutte. Sellest kujunes omapärane harrastus: keegi alustab mingit loetud juttu, teine lõpetab. Kui polnud seda juttu lugenud, tuli endal mõelda, kuidas lugu areneda ja lõppeda võiks. Mõnikord tegime ka nii, et üks ütles teema, teine alustas kohe jutustamist ja juttu lõpetanud, andis uue teema järgmisele jutustajale. Need jutud ei ulatunud kaugemale talust, vallast, rahvapärimestest, uskumustest, loetud raamatutest, milles põimus loetu kuuldu ja omaloominguga. Näiteks kaheharuline kuusk, vana käokell, kuidas Polla endale nime sai, vana rehetare jutustus, vallavaene Liisu, ahne mõisnik, härjapõlvlaste viperused, pisuhänna seiklused, Trips-Traps-Trull meie talus jne.jne.

Ka pilvede vahtimine oli tore ja põnev tegevus. Olime kõik selili ja püüdsime mõistatada, millise kujuga on pilved, mida või keda nad meenutavad. Kuid see mäng oli karjalastele ohtlik, sest kord unustasime end nii vaatlema, et loomad läksid vilja ja naabrilastel oli kodus pahandusi.

(järgneb)

VEEL TALLINNA OSAKONNAGA LIITUNUD UUSI LIIKMEID:

1. LIISA KÄRP	05.09.1978.	Tallinn 12913
k. 582 026	Mustamäe tee 167 – 119
t. 6 397 214	
		Abja – Paluoja, Halliste, Pilstvere		- LINDEMANN
		Salla, Käru		- WIKMANN
		Vinni, Viru-Jaagupi, Haljala		- SANDMAN, VALK
2. TIIU KAARE	16.02.1941.	Tallinn 10119	Pärnu mnt. 48a – 20	
		Kuusalu kihelkond: (Kuusalu, Jõelähtme)		- LUSTPÄRK, KAARMANN
		k. 6 463 418	t. 6 252 359	
3. MARET EHLVEST	08.04.1934.	Tallinn 12902	Postiaadress:	pk. 706
		k. 526 093		
		Halliste khk. Halliste		- KULL
		Simuna, Viru – Jaagupi		- EHLVEST, ENNIKO
4. ELLA KIPPER	04.06.1922.	Tallinn	Nelgi 21 – 2	
		k. 589 122		
		Pilstvere		- KIPPER

Kes oli...

KADAKASAKS, KADAKAS. Selleks oli algselt armetu või allakäinud sakslane, hiljem sakslane olla tahtev eestlane. Mõisa antvärgid muutusid sageli kadakasaksteks. Nimetus arvatakse olevat tekkinud ühenduses Tallinna lähedal oleva Kadaka küla, kus omal ajal asus käsitöölisi, kes püüdsid endid pidada sakslasteks.

“Tema isa ja ema on päris kadakasaksad, ei taha sõnagi eesti keelt rääkida” – nii on kirjutanud M. Metsanurk. Kadakas ehk saksik eestlane. “Isa oli eestlane, aga lastest said linnas kadakad. Ta on kadakas, pursib hullveidrat saksa keelt ja ta kombed on lausa veiderdus.” – kirjutab A. Kitzberg. Kirjanduses kasutatakse ka väljendeid: kadakasaksa zhargoon, kadakasaksastunud linnakodanlus, kadakasakslük/kadaklik, kadakasakslus/kadaklus. Näiteks: - Ta kasvas kadakasakslükus kodus (miljöö).

Ajaleht “Lõbus Talupoeg” (nr. 3 1914) kirjutab: Kadakasakste ja katku eest tuleb kõrvale hoida. Kadakad on oma rahvusele vaikselt surnud, räägivad kodus ja uulitsal saksa keelt, aga neile on see äpardus juhtunud, et nende vanemad on “maamatsid” olnud.

PAJUVENELANE. Nii nimetati halvustavalt end venelaseks pidavat või, venelane olla tahtvat eestlast.

SUGUVÕSAKROONIKA KUI KOOMIKS.

Pille Mäerand

See järgnev väike vallatutes piltides suguvõsakroonika on joonistatud 1967. aastal, kuid idee selle tegemiseks oli tekkinud hoopis varem. 1962.a. jaanuaris täitus mu vanaemal Elisabeth Lõhmusel 75. eluaasta. Selleks puhuks joonistas üks tema väimeestest toreda sünnipäevakaardi, millel seeneringi keskel seisis vana auväärne puravik – sünnipäevalaps. Tema ümber ringis – nagu seened ikka – kõik tema kaheksa last oma peredega. Vaadates seda kaarti oli igal suguseltsi liikmel peale väikest peamurdmist iga seenekese puhul selge, kellega tegemist.

Sünnipäevakaart tekitas meeldivat elevust juubelitepeole kokku tulnute hulgas. Ja nagu loogiliseks jätkuks valmis vanaema järgmiseks juubeliks 12-st kahepoolsest kaardist koosnev suguvõsakroonika, mis anti sünnipäevalapsele üle kenas väikeses puidust laekas.

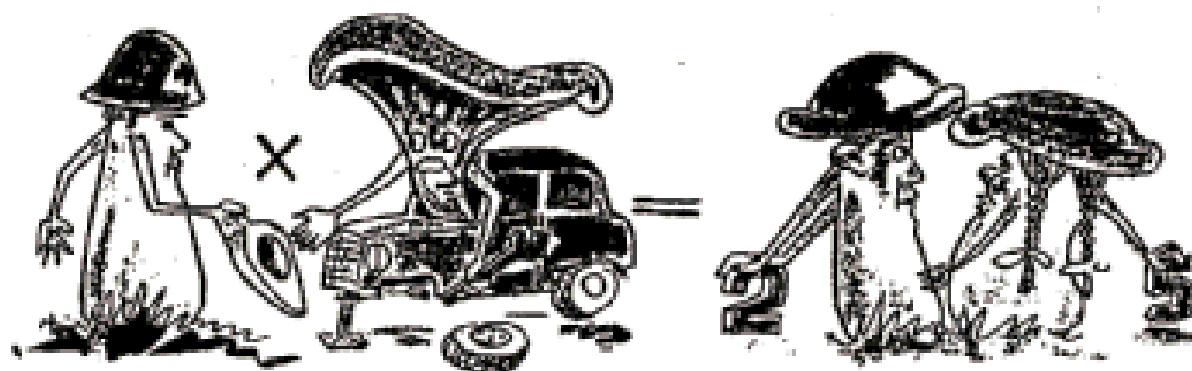
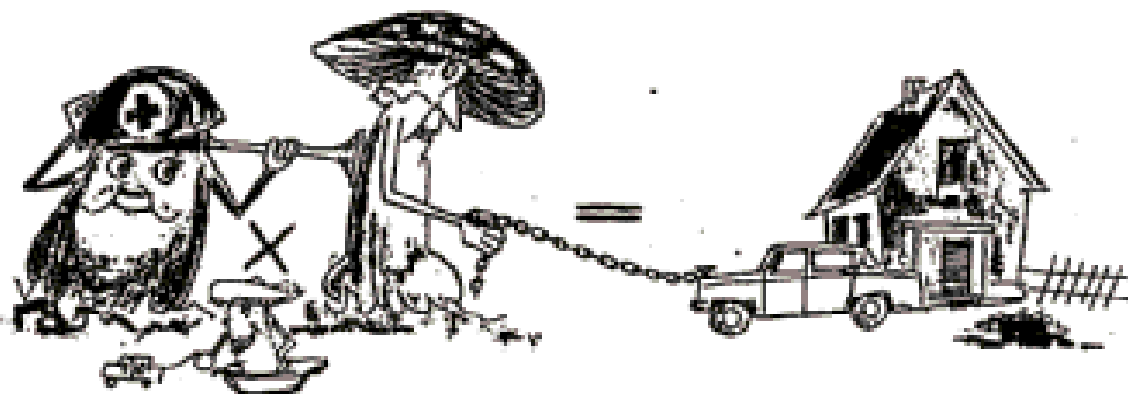
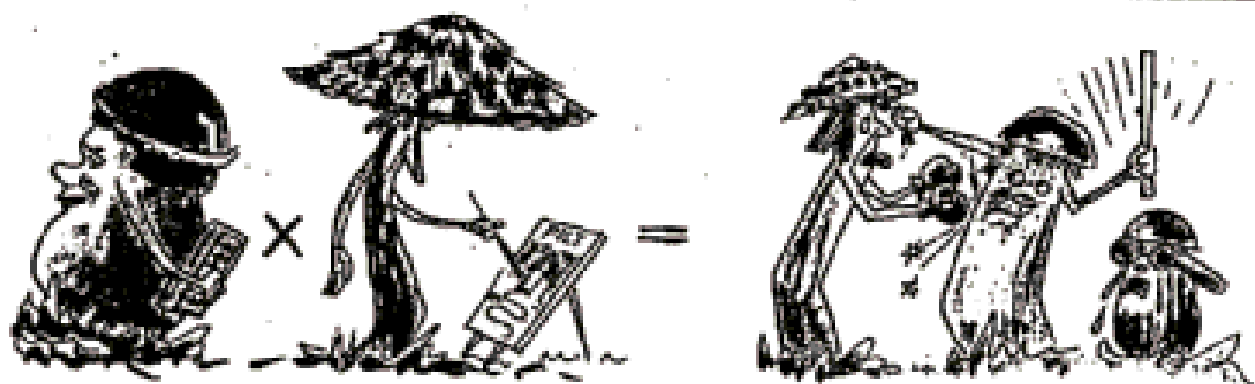
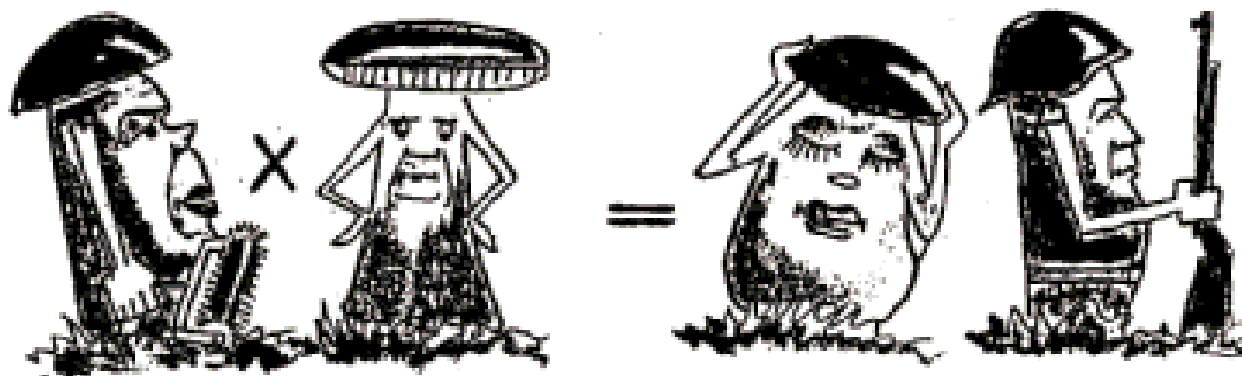
Esimesel kaardil on kujutatud vanaema ise, tema mõlemad abikaasad ja üheksa last - kogu pere - ning juurde lisatud kõigi kujutatute sünnidaatumid (kadunukestel ka surmadaatumid). Järgmised 8 kaarti on igaüks ühe tema lapse pere kohta ja viimased 3 nende lastelaste pere kohta, kes olid selleks ajaks iseseisvat elu alustanud. Kui esimesel kaardil olid kõik daatumid siseküljel pildi juures, siis järgmistel on esiküljel kiri, kelle perega on tegemist ja tagaküljel kõikide pereliikmete nimed ja sünnidaatumid.

Väga lihtne oli meelde tuletada, millal kaardikesed valmisid, nähes, millisenä tol hetkel meie peret kujutati. Mu vend on olnud parasjagu esimese klassi poiss – pealaest jalatallani tindine.

Lõhmused – st. vanaema Elisabethi otsesed järglased - on kujutatud puravikena, nende abikaasad aga teiste seeneliikide esindajatena. Hea seenetundjana on joonistaja andnud edasi oma isiklikku suhet kujutatutega. Igaüks võib arvata, kui head seened on näiteks pilvik, põdramokk (millest too joonistaja ise väga lugu pidas), kukeseen, kuuseriisikas või kärbseseen. Kõigil joonistel on seenekesed kujutatud tegutsevatena või tunnusmärke kandvatena vastavalt nende elukutsesele või hobile. Ja veel üks tähelepanek: osad seente lapsed on puravikud – seega tüüpilised Lõhmused, osad aga seen -abikaasa moodi. Ju oli joonistajal silma ka selle märkamiseks kas perede lapsed on läinud rohkem isasse või emasse.

Peale vanaema surma 1971.aastal lepiti kokku, et see suguvõsakroonika jääb rändama tema laste hulgas kui reliikvia, jäädes viimase juubilari kätte järgmise juubelini. Inimeste elus oli aastate jooksul toimunud palju muutusi – hulk noori oli abiellunud, oli sündinud uusi maailmakodanikke ja nüüd loodeti, et kroonika joonistaja jätkab pildisarja, kuid temagi suri 1980. aastal. Siis pandi lootused tema laste peale, kuid peale arglikke katsetusi selgus, et andekusest jäi vajaka ja et sellist tööd ei saagi edasi teha keegi, kes pole selle loomise mõtet algusest peale endas kandnud.

Nii saigi sellest väikesest vallatust pildigaleriist alguse selle suguvõsa kroonika koostamine, kuid juba märksa traditsioonilisemal kujul ja laiaulatuslikumalt.

EESNIMEDEST

Heldin Allik

Perekonnanimedest on PL-s jt. genealoogiaalastes lehtedes juba palju juttu olnud. Vahelduseks on huvitav teada, millised eesnimed olid "populaarsed" üle 200 aasta tagasi.

Seepärast – väljavõtte loetust:

E. Rajandi "Nimevähesusest 18. sajandi I poolel" ("Keel ja Kirjandus" 3/1963)

Pildi saamiseks nimevara olukorrast vaadeldgem ühe kihelkonna materjale. Ambla sünniregistrid näitavad 1711 – 1760.a., et selle aja jooksul pruugitud eesnimede koguarv ei ulatunud viiekümnenigi. Tarvitusel olid ainult rahvusvaheliste nimede lühendid ja mugandused, harva ka vastavad täisnimed.

Pruugitavaim mehenimi oli Jüri (kirjas Jürri, Jüri), sagedaim naisenimi Mari (Marri, Marrie).

Põhinimeks, mille teisendite arv kõige suurem (5) osutub ka tarvitusageduselt esimene – **Johannes**: Jahn, Hans, Juhan, Johann ja Hannus.

Jüri tõttu on põhinimi **Gregorius** teisel kohal, esinedes lisaks veel 2 korda kujul Jürgen.

Antoniust esindavad Tenno ja Tõnis.

Jakobust Jakob, Jaak ja Jako.

Matthias (või ka Mattheus): lühendeist pruugitud Maddist ja Matsi.

Michaeli esindavad Michel (loe Mihkel) ja Mikk.

Kahe **Heinrichi** kõrval anti seda nime kujul Hinrik veel kolmele, kokku 5 poisile.

Sama arv kordi kasutati nime **Friedrich** - 1 kord õpetatud nime vormis ja 4 korda teisendina Predik.

Olemasolevate lühendite hulgal on **Katharina** ja Elisabeth samal järjel (59), aga esimese nime kandjaid on üle 2 korra rohkem (88): Kai, Kadri, Catrin, Katrina ja Trino.

Elisabethi ees seisab veel ka **Magdalena** oma kolme lühendiga: Madle, Leno, Mal(1).

Elisabethi toleaegne lemmiklühend oli Lieso (=Liisu). Aga lisaks sellele on antud nimi Els, Ello, Liesbet.

Täisvormi **Dorothea** kõrval on selle arvatav lühend Tio leidnud kasutamist tosin korda. Tiiu (Tio) kohta on avaldatud arvamust, et see võiks olla ka eestlaste oma vana naisenimi, sest see esineb Lõuna-Eesti murdeis linnunimena (tähendab "tihane").

Kaks korda on kasutatud nimesid Helena, Pill (tulenenud Sybillest) ja Sofia.

Toimetaja märkus: Eesnimedest on juttu ka PL nr. 4 artiklis "Mida näitas küsitlus" lk.3 punktis 11.

Kaasaja probleemina toome vana aja eesnimede loo juurde 16. augusti 1999.a. "Lääne Elus" trükitud loo.

PAPA KIIRE SÜNDROOM

Nimi on kui loits, mille mõju all oleme eluaeg. Seepärast peaksid vanemad nime valides hästi järele mõtlema, kas sellega annab ka last õuest tuppa kutsuda. Eesti nimi peaks olema ka kuulmise järgi kirjutatav, muidu tekib selle kandjal ametiasutustes palju sekeldusi. Ja lõpuks ei hakka mängu- ja koolikaaslasedki

lohisevaid nimesid välja ütleva, vaid laps saab hoopis hüüdnime. Haapsalus on tänavu pandud lastele selliseid kentsakaid nimesid nagu Ghetre-Cahra, Henrik-Harald-Markus, Simona-Liisbet, Marisol, Cassandra-Victorina. Nimed justkui rätsepmeister papa Kiire ristsetel!

Väljavõtteid loetust

Aimeë Beekman

SUGUPUU

ERK, Tallinn 1977

Uued põlvkonnad seavad oma elamist ajakohasemaks, lammutavad endisi hooneid, et ehitada mugavam eluase, lasevad ühel ja teisel põllul võssa kasvada, et harida mõnest raiesmikust künnimaa, uskudes selle suuremat viljakust; nii jääb eelkäijate tööst järjest vähem märke maa peale, nagu oleksid nad asjatult elanud.

Sellepärast pidaski Joonas piltidest lugu...

Arvo Valton

RAHVUSLUSE VAATEID

Gramma

Kohalik Balti aadel oli etnogeneetiliselt segu kohalikest pärisrahvustest ja mitmelt poolt Euroopast tulnutest. Praktiliselt iga ülikupere soontes voolas eesti, lätlaste ja liivlaste verd.

Eestlased peavad end usuleigeks rahvaks.

Asjakohast nalja

Kumb peab kahjutasu maksuma?

Talupoeg: “Armuline herra, ma paluksin väikest kahjutasu, sest herra kari on kõik minu rukkipõllu ära tallanud.”

Mõisnik: “ Mart, sina oled tõesti üks rummal miis! Aga mis maksap siis se sõnnik, mis minu loomad sinu pelli peele jetsivad! Kahjutasu peap küll sina mulle maksuma.”

Noor mõisaproua (sõnnikuvedajalle talupojale): “Häbemata! See põld on ju ometi herra omandus

ja ta on teda sinu kätte ainult rendi peale uskunud. Kust võtad sa selle julguse, teda nõnda roojastada?”

Kah vastus.

Herra (moonakale, kes tööle ei tahtnud tulla): “Ma votma päew ära.”

Moonakas: “Wõta-wõta, wõta kuu ja tähed kah.”

Kutsar: “Kas ma panen kaks või neli hobust ette?”

Isand: “Iseenesest mõista neli. Ma pean ju rahakoti ka kaasa võtma!”

Üks vana foto

Õisu (Kaarli) pasuna(laulu-)koor. Ees paremal Hans Hansu p. Tust (sündinud 1880.a.)

Annetusi arhiivile

Pille Mäerand

Kahel viimasel EGS aastakoosolekul on olnud tõsisemalt juttu seltsi suguvõsaurimuste arhiivi asutamisest. Arvan, et oma kolleegide ja sõprade seas on paljud kokku puutunud inimestega, kelle suguvõsa kohta on juba koostatud sugupuu. Eestis on kindlasti ka palju inimesi, kellele ei ole õrna aimugi EGS-st, või ei ole ka mingit huvi, ega vajadust meiega koostööd teha, kuid kes vaatamata sellele on ära teinud kolossaalse töö oma suguvõsa ajaloo uurimisel. Samas aga peaksime eelkõige meie, EGS-I liikmed head seisma selle eest, et sellised kogutud ja vormistatud materjalide hulgad ei jääks ainult üksikute tagasihoidlike inimeste koduste kirjutuslaudade sahtlitesse, vaid saaksid avalikkuse ette toodud.

Oma kolleegidega vesteldes olen saanud teada kolmest suguvõsaurimusest, ja neid ka näinud. Üks mu kolleegidest, pr. Maire Raid, lubas lahkesti teha genealoogia seltsi arhiivi jaoks koopiad tema valdustes olevatest nii isa- kui ka emapoelse liini suguvõsatabelistest kui ka emapoelse liini raamatust.

Teised kaks kolleegi on mõlemad ainult tabelite omanikud, kuid ei oma õigust seda levitada. Üks suguvõsatabel on koostatud Venemaale möödunud sajandi lõpul ümberasunud ja nüüdseks ringiga tagasijõudnud Timbergite liini kohta Tartumaalt, teine Ördide suguvõsa kohta, kellede algkodu on kesk-Eestis Soomaal. Mõlema sugupuu koostajad on teada ja elavad Eestis. Küll oleks tore pöörduda nende poole EGS ametliku kirjaga, tunnustades neid tehtu eest ja paludes luba koopia tegemiseks ka meie arhiivi jaoks. Selline tüüpikiri tuleks meil ilmtingimata koostada.

Pr. Raidi käest saadud materjalide koopiad on aga tänaseks juba EGS arhiivis ja kuna arvan, et kõigist arhiivi laekuvaist töödest peaks meie laualehes ilmuma väike infonupp lausa eraldi rubriigis, siis siinkohal veidi nendest üleantud materjalidest:

- 1) Tartumaalt pärit **Miljanite suguvõsa** tabel. Vanima esiisa Libbarti Henrik Milljahni sünniaasta on teadmata, kuid tema poeg Jaan Miljan (Kirbo talu peremees) on sündinud 1806. aastal. Suguvõsatabeli on koostanud Tartus elav Jaan Miljan.

Suguvõsatabelis esinevad perekonnanimed:

Alter	4 korda	Luik	1 kord	Siimann	1 kord
Barhova	1 kord	Malleus	5 korda	Terav	1 “
Ilisson	1 “	Miljan	52 “	Tintson	3 korda
Ilves	1 “	Mõistus	1 kord	Topman	2 “
Juhkam	1 “	Niit	1 “	Treumann	1 kord
Konsa	1 “	Noormets	1 “	Valter	1 “
Korts-Lindus	2 korda	Perna	1 “	Veikolainen	1 “
Liivamägi	4 “	Raid	3 korda	Võhma	1 “
Liivaste	3 “	Reimann	1 kord	Väljan	1 “
Lina	6 “	Sarv	1 “		

- 2) **Treumann'ite, Reimann'ite, Kes(s)okite ja Aasper'ite suguvõsa** tabel ja raamatuke. Raamatukeses on märkus: *Käsolev töö on kopeeritud Tallinnas jõulukuul 1926.a. härra Tiido Laur'i poolt koostatud ja härra Märt Raud'ile ja pr. Anna Raud-Treumannile pühendatud uurimustöö järgi, kusjuures vananenud andmed on asendatud ajakohastega, revisjonilehtede ulatuses teostatud kontrollimisel ilmsikstulnud ebatäpsused ja puudused olulistes osades kõrvaldatud ning tabel ülevaatlikkuse mõttes ümberkujustatud. Tartus maikuul 1935.a. allkiri: Altermann, arhivaar R Keskarhiivis.*

Kui nüüd refereerida viimast tööd, siis tuleb märkida, et Treumannite, Reimannite, Kessokite ja Aasperite suguvõsa sünni- ja hällipaigaks oli Vigala kihelkonna Kivi-Vigala kogukonna Sääla küla Aasa (Assa) talu. Autor viitab huvitavatele I Eesti Vabariigi arhiivides olevatele materjalidele, kus on kirjas kogu Põhjasõja järgne inventuur elusate inimeste ja loomade kohta, mida Peeter I käsul üle kogu tema poolt allasurutud Läänemeremaade **Inquisitioni** nimetuse all keisri emissaride poolt tehti, et saada üldpilti võidetud orjarahva üle. On sõna-sõnaline väljakirjutus dokumendist, mis kõneleb sellest, et Aasa talu oli ¼ Rootsi adramaad suur (sama küla 6-st talust oli üks veel sama suur, teised 4 olid 1/8 adramaad suured) ning, et nii Aasa talu kui ka veel 5 Sääla küla talu pärast suurt katku ikkagi veel tegutsesid, kuna suur osa teisi talusid, kus kõik katku surnud, sööti jäid. Peremeheks oli Aasa Hindrek, kelle sünniajaks autor oletab 1652. Kirjeldatud on Aasa talupere koosseisu: talus elas lisaks peremehele tööjuline perenaine, üks vanaeit, kes oli peremehe ema ning maatameeste-pärisorjade liigist 1 sulane ja 2 vaimu, kes ühtlasi ka mõisas orjuses olid. Veel oli talus 2 alaealist last, 4 künnihärga ning 4 piimalehma.

Katku laastamistöö ja Põhjasõja järel loeti Kivi-Vigala 5 külas kokku ainult 19 elusat taluperemeest, kuna talusid, kus üksikuid elanikke leidis ja kogu maa sööti ei jäänud, oli 37. Kokku oli elusaid inimesi 104, kuna katku suri neis 5 külas 1710.-1711.a. 1161 inimest.

Suguvõsatabelis esinevad perekonnanimed:

Aasper	30 korda	Johanson	1 kord	Raid	2 korda
Allikveer	2 “	Kessok	11 korda	Raud	4 “
Ernits	1 kord	Liivaste	3 “	Reimann-Treumann	2 “
Feldhof	1 “	Mathiesen	1 kord	Treumann	8 “
Ilves	2 korda	Miljan	12 korda	Tulmin	1 kord

Õnnitleme

Linda Gertreu

11.08.1924

75

Mälestame

Endla Nugis't

(17.02.1938 – 31.05.1999)

Kui Endla selle aasta kevadel aitas ette valmistada meie Soome reisi (ise pidi tervislikel põhjustel maha jääma) ei aimanud keegi, milline löök meid koju jõudes tabab. Juba 4. juunil kogunesime tema ärasaatmisele Rahumäe kalmistul. Mälestus Endlast kui aktiivsest seltsikaaslasest, juhatuse liikmest ja "Põlvnemislugu" tehnilisest toimetajast jääb meie tegemistes püsima. Oma lühikese eluloo kirjutas ta ise 60.a juubeli puhul lehe 2. numbrisse veebruaris 1999. Sellele jääb veel lisada, et ta on tegeleenud orienteerumisspordiga, olnud Reumaliidu aktivist, teinud teaduslikku tööd, hoolitsenud oma kauni koduaia ja lapselaste eest.
Olgu Rahumäe muld Sulle kerge, Endla!

VEEL KOIDULA VAARVANEMATEST

Malle Salupere

Artiklis "Uusi andmeid Koidula esivanematest" (Keel ja Kirjandus 1993. nr. 12) nimetasin, et Koidula emapoolse vaarema Maria päritolu pole teada, ja oletasin, et Kose pastori soovitusel Pärnu-Jaagupisse köstriks asunud Andreas Koch võis olla identne Jüri kihelkonnast pärineva ja end vabaks meheks pidava Andresega, kes aidati pakku Kurna mõisniku eest. Nüüdseks on selgunud Maria päritolu ja ka see, et tegemist pole siiski Kurnalt pärit Andresega. Kuid kõigest järjekorras.

Täiesti juhuslikult sattusin Juuru kirikuraamatus sissekandele, et 1. novembril 1780 on laulatatud "ein Bedienter von Kotz aus d. Rappelschen mit namen Andreas Koch ja Inglise wallast Kangermae Jürri tütt. Marri". Juuru (ja mõnel teiselgi) pastoril oli tavaks sissekanded "sakste" kohta teha saksa keeles, maarahva kohta aga eesti keeles. Nooriku viis Andres Valtu mõisasse Rapla kihelkonnas, kus neil juba 8. veebruaril 1781 sündis tütar Anna Maria, kes 5-nädalaselt suri. Mõlemas sissekandes nimetatakse - isa: *Sattler Andres* ja ema: *Marri*. Vaderiteks olid talupojad.

Rapla kirikuraamatud algavad 1773, seega on raske kindlaks teha, millal Andres Valtusse ilmus, või kas ta oli sündinud kohapeal. Igatahes aastail 1773 – 1779 esineb ta siin viiel korral vaderina talupoegade, tislari Jaani ja Kõrtsu Ado ristsetel. Viimasel puhul on teda nimetatud *saddulsepp Andres* (okt. 1779), muidu Andreas Koch.

1782. aasta revisjonis pole ei sadulsepp Andresest, ega Andreas Kochist Valtu ega teiste Rapla kihelkonna mõisate revisjonilehtedes jälgegi, kuigi Valtus on hulgaliselt igasuguseid vabu ja mittevabu mõisateenijaid ja ametimehi, sh koguni oma kapellmeister ja seitse pärisorjast muusikut, kaks aednikku, prantslannast guvernant jne; mõis kuulus B. H. v. Tiesenhausenile.

Revisjonieeskirjad olid ranged ja maksukohuslaste vahelejätmise seadusetähe järgi karistatav. Ilmselt puudusid Andresel tõendid vabamehe seisuse kohta, kuid ka pärisorjapõlve püüdis ta vältida, ja see sundiski teda elukohta vahetama ning Kose kihelkonda asumata. Pole selge, kuidas ta seal niipalju mõjukaid sõpru leidis, nagu paistab tütre Helena Margareta vaderite järgi (ristiti Tuhalas 16.VI 1784, vaderiteks olid praost Schwabe ja neli aadlikku). Kuu aega hiljem kirjutas sama praost ja ühtlasi Kose pastor talle soovituskirja Pärnu-Jaagupisse köstriametisse astumiseks, vältides selles andmeid nii tema sünnikoha ja -aja kui ka päritolu kohta. Siiski pidas Pärnu-Jaagupi pastor vajalikuks seda dokumenti säilitada, mis kinnitab, et muud tal kaebuse korral ette näidata poleks olnud. 1795. aasta revisjon vaikib Andresest nii Pärnu-Jaagupis kui ka Pärnus, ja alles 1811. aasta Pärnu revisjonis ilmub ta nimelt just eestlaste hulgas kui "Kergust arvelevõetu" (muidu tuli esitada ka eelmise revisjoni andmed).

Seega jääb Andres ikka eestlaseks, tema naine Maria aga saab nii sünniaja kui ka vanemad: ta on sündinud Pae mõisas 30. märtsil 1760 Kangermaa (Kangerma) peremehe Jüri ja selle naise Mari tütre.

Ema Mari on surnud 9. augustil 1780.a. 48 aasta vanuselt.

Isa Jüri on uuesti abiellunud Annega, kes 1782. aasta revisjoni järgi on 25 aastat vana (Jüri oli siis 50) ja kes 1795. aasta revisjoni järgi oli uuesti abiellunud, kuna Jüri oli vahepeal surnud.

Täpne pole ka mu varasem väide Andreas Kochi tütre Helena Margareta kadumise kohta dokumentidest. Ta on 15. novembril 1811 Pärnu-Jaagupis abiellunud Jakob Lagusega, Pademurro Jakobi pojaga, kelle hr. Jensen vabaks lasknud. Seega näib, et üks Koidula tädidest abiellus hiljem oma tädipojaga.

* Artikkel ilmunud ajakirjas "Keel ja Kirjandus" 5/1995

Meie Autoreid

HELDIN ALLIK

Tema elu lugu algas teadaolevalt vanimast kõugust 1666.aastal. Lisandus veel seitsme generatsiooni jagu kõuke, peamiselt Harju-, Järva- ja Virumaalt. Ning jõudis Raplasse, kus 5.9.1956 Heldin sündis. Seal kasvas ning elab ja töötab (personalijuhina) praegugi. Viis aastat möödus vahepeal Tartus, ülikoolis õigusteadust õppides. Genealoogiaga hakkas tegelema 1990.aastal, vanaema poolt kirjapandu tegi alustamise lihtsamaks. Endale pakkusid huvi eelkõige – kui kaugele sajandeis tagasi annab minna vanima kõugu leidmisel ning perekonnanimedede kujunemised ja pärimused suguvõsades. EGS-ga liitus 1991.aastal. Passiivseks hobiks on “üksiku saare” karikatuuride kogumine, mille aktiivse poolena kaasneb meresaarte külastamine.

MARI RÜÜTELMAA

Sündinud 19. aprillil 1936. aastal Tallinnas. Vanemad on pärit Tartust, vanavanemad Viljandimaalt. 1959.aastal lõpetanud TPI ökonomika-insenerina. Töötanud tollases Tallinna Polütehnilises Instituudis õppejõuna ja teadurina; ökonomistina toidu-, kerge- ja teenindusministeeriumi süsteemis, Töökomitees, MN Asjadevalitsuses. Praegu peab pensionipõlve.

PILLE MÄERAND

Sündinud 19.01.1953.a. Tallinnas Pärnumaalt pärit raamatupidajast ema ja Viljandimaalt pärit kunstnikust isa esimese lapsena. Keskkooli saanud Tallinna 39. Keskkoolis ja Tallinna 44. Keskkoolis, kõrgema EPA-s, kus lõpetas 1976.a. metsamajanduse erialal. Töötanud Eesti Metsakorralduskeskuses metsakorraldajana (1976-1979); Piirsalu metskonnas abimetsaülemana (1979-1981); Metsamajanduse ministeeriumi MUL-is insenerina (1981-1982); TK “Polümeeris” mitmetel ametikohtadel (1982-1987); ajutiselt AS “Karksi Puit” tegevdirektorina (1994.); 1987. kuni käesoleva ajani OÜ Eesti Metsakorralduskeskuses – momendil andmetöötuse grupijuhina.

Suguvõsaurimisega vaikselt tegelenud 1986. aastast alates. Huvi oma juurte vastu on kaasa antud kodust, kus isa kõrval sai nähtud mitmete tuntud tegelaste sugupuude koostamist erinevate muuseumite tarbeks ja kus isa visandas enda ja ka ema sugupuud.

Tõuke tõsisemaks tegelemiseks suguvõsaurimise alal andis osalemine Kultuuritöötajate TI-s suguvõsaurimise kursustel 1992.a. Hulk häid lektoreid - ajaloo-, kodu-uurimise- ja suguvõsaurimise asjatundjaid ning gooti kirja õpetus panid tegutsema nii et 1993.a. sai astunud ka EGS liikmeks.

Vastus kuulutusele

Vastuseks Signe Taela küsimisele PL nr.11-s vastab Ella Tust (s. 1926), et nime **Tael** esineb Pärnumaal, Koonga vallas (end. Soontaga vald) Õepa külas või selle ümbruses. 1935-1938 aastani oli tema koolikaaslaseks Koonga algkoolis Helmi Tael.

Laualehe toimetus

Toimetaja Ants Roomets
 Tehniline toimetaja Pille Mäerand
 Liikmed: Ants Härma, Hjalmar Märskä
 Telefon 6 775 011 Ants Roomets
 Kirjad: 12614 Tallinn, Akadeemia 70-13